

TARTIŖMALI İLMÎ İHTİSAS TOPLANTILARI -II

İSLÂMÎ İLİMLERDE
METODOLOJİ/USÛL
MES'ELESİ

II

Tartışmalı İlmî İhtisas Toplantıları, 1,2,3

15-16 Mart ; 19-20 Nisan ; 17-18 Mayıs 2008

Çamlıca Sabahattin Zaim Kùltür Merkezi

İstanbul 2009

"ÇAĞDAŞ BİR TEBLİĞ METODOLOJİSİ OLUŞTURMA MESELESİ ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER" BAŞLIKL TEBLİĞE DAİR

Prof. Dr. Abdullah AYDINLI*

Tebliğde konunun temel sorunları ve çözüm yolları üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Tebliğle ilgili olarak önce tebliğin kapsamı ve konusu üzerinde durulabilir. Tebliğin kapsamının çok geniş tutulduğu görülmektedir. Bunun yerine günümüz ve ülkemiz ihtiyaçları göz önüne alınarak uygulanabilir maddelerin üzerinde durulabilirdi. Diğer taraftan tebliğ konusunun netleşmediği görülmektedir. Şu ifadeler bunu gösteriyor: "Bu bildiri İslâm'ı hem başka inanç ve düşünce sahiplerine hem de mensuplarına en iyi biçimde ulaştırma ve olgunlaştırma yöntemlerini araştırmak, incelemek ve tartışmak amacını gütmektedir"(Tebliğ s. 1); "Bu bildiride kullanılan tebliğ kavramını İslâm'ın "insanlara" anlatılması ve sunulmasına yönelik eylemin genel adı.." (Tebliğ s. 8); "Din öğretimi ve eğitimi alanı olarak da tanımlayabileceğimiz Tebliğ" (Tebliğ s. 9).

Burada bildirinin bir tepkisel yönüne de temas etmek gerekir. "Çağdaş Bir Tebliğ Metodolojisinin Genel İlkeleri" başlığı altında 9. madde olarak zikredilen "Sınırlı Hoşgörülülük" maddesinde (Tebliğ s. 11) bu görülmektedir. Bilindiği gibi, işin aslına bakılacaksa İslâm'da hemen hemen her şey sınırlıdır. Bu durumda sadece hoşgörülülüğü sınırlamanın gereği yoktur.

* Sakarya Ü. İlahiyat Fakültesi, aaydinli@sakarya.edu.tr

Tebliğde dile getirilen bazı görüşler de tartışmalıdır. Musa Carullah'ın; "Allah Peygamber'ine verdiği her türlü fazlı ve nimeti ümmetine de vermiş, Allah'ın arşından kerim Peygamber'e nazil olmuş her şey ümmetine de inmiştir. İslâm ümmeti, Hz. Peygamber hayatta iken, sahip olduğu her kemal vasfa sahip olmuş, vefatından sonra da bunlar kendisine miras kalmıştır." (Tebliğ s. 7) görüşü örnek olarak zikredilebilir. Malumdur ki, Hz. Peygamber'e verilen en büyük fazilet olan "peygamberlik" vasfı ve bunun kazandırdığı yetki Hz. Peygamber'in vefatıyla sona ermiştir.

"Yöntem bilimi açısından sadece Kur'ân'ın veya Hz. Peygamber'in insanı ve toplumu keşfetmesi/teşhisi hususundaki yöntemleri yetersiz kalacaktır..." şeklindeki görüş de böyledir. Bu görüş, hem esas itibariyle hem de tebliğde çağdaş bir tebliğ metodoloji için yapılan tespitler açısından tartışmaya açıktır. Her şeyden önce metodoloji, içinde ortaya çıktığı kültürden tamamen bağımsız değildir. Bunun için dinin tebliğ metodolojisi esaslarını o dinin kaynaklarından istimdat etmelidir. Diğer taraftan Hz. Peygamber'in ticaret veya tarım toplumunda gelmiş olması, getirdiği mesajın bütün toplumlar için çözümler taşımaya mani olmamalıdır. Bilindiği gibi bu hususlar zaman içinde çok tartışılmışlardır. İkinci olarak tebliğdeki tespit ve önerilerde de yeni bir şey bulunmamaktadır. Söz gelimi "Çağdaş Bir Tebliğ Metodolojisinin Genel İlkeleri" böyledir. Şu halde önemli olan bu hususta, en geniş manasıyla "çağın dili"ni kullanarak doğru zamanda doğru bilgi vermektir. Din de özü itibariyle bunlara imkân vermekte hatta teşvikte bulunmaktadır.

"Çağın dilini kullanma"nın, bu kısa tespitin açılımı o kadar geniştir ki, bazı noktaları için uluslar arası bir güç olma zarureti de mevzuibahstır. Bunun için gerçekçi olmak ve kısa, orta ve uzun vadeli faaliyetler planlamak gerekir.

Her şeyden önce çağın dilini kullanmak için insan ve bu insanı yetiştirecek kuruluş lazımdır. Kuruluş söz konusu olduğunda ilk akla gelecek olan, sivil/devlet dışı toplum kuruluşlarıdır. Bilindiği gibi çağımızda bu tür ulusal ve uluslararası kuruluşlar çok etkindirler. Bu cümleden olmak üzere bazı dernek, vakıf ve şirketlerin ne muazzam işler başardıkları herkesin malumdur. Herhalde bu hususta kamu gücünden tam bağımsız olmak da hem

düşünülemez hem de düşünülmemelidir. Nihayetinde yapılacak faaliyet de kamusal bir görevdir. Dolayısıyla sivil ve resmi kurumların yer yer azalan veya çoğalan dirsek temaslarını öngören bir çalışma usulü geliştirilmelidir. Bu usul çerçevesinde öngörülen özelliklere sahip insanlar yetiştirilmelidir. Burada işaret edilmesi gereken bir husus da şudur: Bu faaliyete, her ne kadar öncelikli olarak din görevlileri dâhil olsalar da, toplumun bütün kesimlerini belli oranlarda katmanın yolları aranmalı ve her meslekten insanlar bu yönde hazırlanmalıdır. Bunun için ilgili sivil toplum kuruluşları hedef kitlelerinin konuyla ilgili eksik yönlerini ikmal edici farklı programlar hazırlamalıdır. Söz gelimi din öğretimi veren bir okuldaki öğrencilerin din bilgisi eksikliğinden ziyade sosyal bilim eksiklikleri ikmal edilecekken normal lisedeki öğrencilerin dinî bilgi eksikliklerini telafiye ağırlık veren bir program geliştirilmelidir. Neticede yetişecek bu insanlar birikimleriyle doğru zamanda doğru bilgiyi doğru bir sunumla tebliği gerçekleştirme imkânı bulacaklardır.

“Doğru sunum”, konunun en değişken alanıdır. Bu hususta iki nokta öne çıkar: Birincisi, sunum için kullanılacak doğrudan ve dolaylı yöntemler düşünüldüğünde her türlü sosyal ve kültürel faaliyetin konuyla ilişkisinin olduğu gerçeği ki, bu durum, toplumdaki her kesimden fertlere bu sunumda görev düştüğünü ortaya koyar. İkincisi; kendilerine sunum yapılacak kimse-lerin durumlarının bilinmesi. Bu maksatla zaman zaman belki de periyodik olarak alan araştırmalarıyla durum tespitlerinin yapılması gerekir. Oluşturulan bir birim marifetiyle yapılacak bu tespitler sayesinde toplumdaki dinî hareketlilik/dini değerlerin değişimi takip edilerek ona göre faaliyetler düzenlenir. Dolayısıyla bilhassa uzun vadeli düzenlemelerde bunun da göz önünde bulundurulması gerekir.